

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Naročnino
sprejema
uprava lista;
„Zaveza-Krško“
Oznanila,
krat natisnena,
od vrste 15 kr.

Priznala in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Odprte rekla-
macije so
poštne proste.
Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor.

Pismom, na kato-
re se želi odgovor,
naj se pride ne
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne ozirajo.

Neslanetana pisna
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
sveto poslani knjige
se ne vračajo.

O nalogi šolskega vrta.

(Za nagrado.)

(Konec.)

Komur pa se usmilijo rastline, da jih ne poškoduje, koliko bolj se mu bodo usmilile še le živali. Ravno šolski vrt je mladini kraj, kjer je spoznavala prijatelje kmetijstva ter videla, kako koristijo nekatere živali. To spoznavši ne bodo jih več zatirali, nego varovali kot dobrotnike človeštva. Ako so otroci celó po učiteljevem navodu napravili škatlice drobnim pevcem ter gledali, kakó so na korist vrta in v veselje vrtnarja valile, gotovo ne bodo več stikali za ptičjimi gnezdi ter jim neusmiljeno pobijali mladega zaroda. In komur se žival usmili, ima tudi sočutje do bližnjega.

V šolskem vrtu se pa tudi lahko položijo kali jednomiselnosti ali složnosti, katere kaže kmetovalec mnogo manj nego meščan z večjo duševno omiko. Kakor je za učence v šoli skupno učenje, takó je tú skupno delo ter skupno veselje. Ako šolski vrt vzbuja složnost, tedaj močno pospešuje občno izobrazovanje; kajti v pravi šoli se ne uči za šolo nego za praktično življenje.

Skrbno negovan šolski vrt še napeljuje mladino k redu, natančnosti in snagi, kateri čednosti so v družbi delavnosti ne le temelj gospodarskega napredka, nego tudi podlaga vsemu družbinskemu življenju. Zató pa se mora vsako delo natančno in o pravem času zvršiti, kakor je tudi skrbeti, da so grede, nasadi in poti vedno čedni.

Jedna najvažnejših nalog šolskega vrta je ta, da učenca napeljuje k opazovanju prirode v njenem delovanju in samodejstvu. Ker je po Humboldt-u „priroda v vsakem kotu zemlje podoba celote“, zakaj bi ne bila tudi v šolskem vrtu? Tú lahko učence opazuje, kako se iz drobnega semena razvija rastlina; vidi jo v raznih fazah razvoja do dozoritve; vidi, kaj pospešuje in kaj ovira njeno rast, spoznava moč podnebja, kakovost tla itd. Vsaka ped zemlje mu kaže borbo za obstanek. Ali mu to opazovanje ne bode vzbudilo veselja in ljubezni do prirode, ki je prva in najboljša učiteljica človeštva? Rossmässler pravi: „Mati zemlja s svojimi snovmi, močmi ter življenskimi pojavi in tvorinami je za nas to, kar prirodo imenujemo. Ta priroda je naša domovina, v kateri je za vsakega človeka, ki je tujec v njej, sramota in škoda. V tem shvatanju je priroda podlaga človeškega obrazovanja in nravnosti. V teh besedah leži mi težišče vsega človeškega pouka“.

Šolski vrt naj je torej kraj, kjer se v mladini zanimanje do pojavov, mikov in zakladov domače prirode vzbuja, množi in čisti. Tú naj se vzbuja veselje do ostrega,

natančnega in mirnega opazovanja; otrok pa še naj o opazovanem premišljuje, naj išče zvezo mej pojavom in vzrokom.

Ker pa opazovanje ni prirojeno svojstvo duše, nego umetnost, zato naj si jo učence po učiteljevem navodu in neprestanem vežbanji prisvoji. Ravno natančno opazovanje je za razvoj umstvene izobrazovalne moči ogromne važnosti, kajti po opazovanju pridobljeni nazori in predstave so temelj dušnemu življenju. Ako torej učitelj napeljuje otroke v šolskem vrtu k opazovanju, ostri jim čute ter razvija razum. Saj je znano, kako površno opazujejo mnogi učenci, celo priprosto ljudstvo. Živo nazorovanje in lastna opazovanja pa so pri prirodopisnem pouku potrebnejša nego golo opisovanje. Kdor si je prilastil spretnost opazovanja, odprl si je pot v vnANJI svet ter našel neusahljiv vir nedolžnemu veselju in prijetni zabavi.

V naravi še nahajamo krasoto, veličastvo, soglasje v stvarjenji in strog red, katerega pogosto komaj zapopademo. Ali ne bode v mladini vzbujalo nabožnih občutov, jih krepilo v veri ter jih spominjalo vsegamogočnega stvarnika? Ali jej priroda potem ne bode odprta knjiga, katere vsaka stran nam povečuje modrost božjo? Veselje do prirode dovede nas torej do občudovanja prirode ter nam oživi versko zanimanje. Po vsej pravici se lahko reče: „Kdor ljubi prirodo, ljubi Boga!“

Skrbno negovan šolski vrt pa budi tudi čut za vse, kar je lepega. Zato mora imeti priprost a vendar dopadljiv značaj. Potem postane za mladino šola okusa, ako kaže povsod lepoto in snago. Zlasti velik vpliv do človeškega srea imajo lepotične cvetice in grmovje, ki zamore v mladih, za vse lepo zavzetnih srcih vzbujati krasočut. Po možnosti naj se lepotične cvetice kakor tudi grmovje razvrsti v lepe skupine pred šolo ali blizu nje. Potem je otroku treba samó oči odpreti, da vidi kaj lepega, krasnega. To se mu bode gotovo globoko v srce vtisnilo, saj so mladostni vtisi trpežni.

II.

Preidimo k drugi nalogi šolskega vrta. V materialnem oziru nam je šolski vrt prizvrstno učilo za mnogo predmetov ljudske šole, ako učitelj ume, da ga v svoje namene spretno uporablja.

Takó imenovani botanični oddelek bode zalagal učitelja z nazornim gradivom za prirodopisni pouk. Ta oddelek sodrži kuhinjske, zdravilne, strupene, tehnične, lepotične in manj važne kmetijske rastline. Sploh naj se še tú gojé tudi druge rastline, ki so v morfológičnem ali fiziologičnem oziru zanimive. Vse omenjene rastline najdejo svoj prostor na malih gredicah, narejenih ali v tratih ali ob robih zelenjadnih gred, lepotične cvetice pa se najboljše razvrstijo v okusne skupine. Napačno pa bi bilo, ako bi se temu oddelku v primeri z velikostjo šolskega vrta odkazal prevelik prostor, ker bi potem predstavljal bolj botanični vrt, kar pa ni namen šolskega vrta. Šolski vrt je primeren kraj v opazovanje rastlinstva kakor tudi živalstva in rudništva (spoznavanje prsti); tú se lahko vidi mejsebojno dejstevanje posameznih kraljestev prirodnih.

Zares imenitno učilo je šolski vrt za kmetijstvo v obče, ako je krajevnim razmeram primerno urejen.

V drevesnici kakor tudi na visokostebelnih drevesih in pritlikaveih si bodo dečki teoretično in praktično prisvojili temeljne nauke iz sadjarstva. Baš sadjarstvo je jedna najvažnejših panog kmetijstva, katero naj bi vsak razumnik skušal povzdigniti po svoji moči. Koliko je še praznih prostorov, katere naj bi krasila krajevnim odnošajem umno odbrana drevesa. V šolskem vrtu vidi deček, kako je drevesce vzgojevati od sejanja pešk ali koščic do dobe, ko drevo stoji vže na svojem določenem kraju ter lastnika razveseljuje

z obilim ovočjem, ki mu daje tudi lep dobiček. Potrebnege znanja pa si deček ne pridobi na drug način, ko da se priuči vsakemu delu, katero zahteva gojenje dreves.

V vinorodnih krajih se mora šolski vrtnar baviti tudi z vinarstvom. Trtnica bode učencu kazala, kakó je vzgojevati najboljše trte, zlasti še ameriške, kar je posebne važnosti za kraje, kjer je trtna uš vže vničela mnogo vinogradov. Kakor vse kaže, more vinarstvo ohraniti le ameriška trta, na katero se cepijo domače trte. Tú nam je uvaževati besede profesorja Jablaney-ja, ki je pisal v „Allg. Wein-Zeitung“ nastopno: „Pred vsem nam bode morala biti prva skrb, da si pridobimo kolikor mogoče količev trtni uši kljubujočih ameriških trt. Moj nasvet je, da se vzgojujejo take trte ob stenah naših šol, ki navadno stojé na prostem, v obliki špalirjev. Na teh dosedaj praznih stenah bi se dalo pridelati milijone dobro dozorelih količev, kateri bi bili podlaga za obnovev od trtne uši pokoučanih vinogradov. Posebno bi se pa dali taki količi pridelovati na krajih, ki niso vinorodni, ker je vže od kraja nemogoče, da bi se jih prijel mrčes“. Ali ni baš učitelj najprvi poklican, kmetu pomagati, svetovati mu in ga poučiti, kako ima ravnati z ameriškinimi in domačimi trtami, da ne zabrede v neizmerno bedo? Šolski vrt je zopet najboljši kraj, kjer se otroci praktično učé vinarstva, ki se more takó močno povzdigniti.

V krajih, kjer se ljudstvo peča s hmeljarstvom (n. pr. savinjska dolina) ali kjer so zanj ugodni uveti, sodružje naj šolski vrt hmeljišče. Tú se učenec seznaní z umno gojitvo hmelja.

V gozdnatih krajih mora biti gozdna drevesnica bistven del šolskega vrta, da-si se v drugih krajih ne smejo gozdna drevesa prezirati in iz šolskega vrta izključiti. Saj je znano, da v gozdnatih krajih le les sekajo, nikdo pa ne misli rad na pogozdovanje posekanih ali iztrebljenih gozdov, ako bi ga k temu nekoliko ne silila oblastva. Ali ni mladini potrebno, da se nauči, kakó je iz semena vzgojevati gozdno drevje ter kakó se isti porablja v pogozdovanje ne le po gozdnatih krajih nego tudi po Krasu samem. Sploh še ima ljudstvo o umnem gospodarstvu jako čudne pojme, s katerimi gozdove bolj vničuje nego neguje. Te čudne pojme mora šola mladini razjasniti. Prav pravi torej dr. Schwab: „Ljudska šola mora kmečkim otrokom vzbuditi veselje do dreves, jim raztolmačiti, kako ulogo igra gozd v prirodnem gospodarstvu, in kakšnega pomena je po drugej strani za človeka. Ljudska šola vže mora v otroku vzbuditi slutnjo, da je slabo gozdarstvo pogin kmetijstva, in da kratkovidnost pogosto zarad jedne ali dveh letin lahko spremeni gozde za vselej v nerodoviten kos zemlje.“

Po nekod se bode šolski vrt moral ozirati tudi na vrbarstvo, katero je zlasti v bližini košarjev ali pletarskih šol večje važnosti. Béka daje izvrstno gradivo v razne pletenine; nje gojitev pa je zelo priprosta, a vendar koristna. Koliko pustih krajev, ki se drugače ne daje izkoristiti, bi lahko zasadili z beko; s tem bi se po nekod za prebivalstvo vpeljal celó nov vir zaslužka.

Dozdaj imenovani oddelki šolskega vrta so zgolj namenjeni v kmetijski pouk za dečke. Dekleta kot prihodnje gospodinje pa se naj do dobrega seznanijo z umnim zelenjadarstvom, ki ni samó važna stroka kmetijstva, nego je ravno takó velikega narodnogospodarskega pomena kakor umno sadjarstvo. Naše ljudstvo še zelenjad žalibog vse premalo ceni, če tudi je zdrava in po ceni hrana. Ne more se reči, da bi ga ne marali, le mnogokrat ga pridelati ne znajo. Kakor je zelenjad za dom koristna, takó še daje kmetovalcu v obližji mest, trgov in letovišč tudi zdaten dobiček. Zelenjadnemu oddelku je torej odkazati primerno velik oddelek, kjer naj se goji tudi vsa fina namizna in zgodnja zelenjad, zadnja po možnosti tudi v gorkih gredah,

V šolskem vrtu bodi tudi prostor za bučelnjak in učitelj naj se bavi s bučelarstvom. Tako se učenci seznanijo tudi s to stroko kmetijstva, ki je v mnogih krajih še malo razširjena, dasi donša čebelarju korist in pa mnogo zabave.

Kakor ima šolski vrt kot učilo kmetijstva po jedni strani nalogo, da mladino seznanji z negovanjem kulturnih rastlin, takó ima po drugej strani pospeševati razumnost, kako se plodovitost zemlje zboljša ter sploh umno kmetijstvo povzdigne. V to svrhu ima služiti jako važen oddelek šolskega vrta, namreč poskuševališče, katerega dejanska vrednost je še mnogim popolnoma nejasna. Tudi G. Pire pravi o tem: „Šolski vrt na kmetih bodi praktična vadnica za umno zvrševanje nekaterih strok kmetijstva in sicer v pouk učencem in v spodbujajo odraslim vaščanom. Zaradi tega mora biti vzoren, in izključeni naj bodo iz njega kmetijski poskusi, katere je pravilno zvrševati vže samo na sebi težko celo strokovnjaku. Jeden nesrečen tak poskus škoduje veljavi učiteljevega kmetijskega znanja bolj, nego koristi drugih deset srečno zvršenih. Sicer pa tudi srečno zvršen poskus nima največkrat nobedne splošne vrednosti“. (Vrtnarstvo, str. 1.) Kar se tiče ponesrečenih poskusov, ima gospod Pire prav, dasi mu ne moremo pritrditi, da bi naj bili poskusi iz šolskega vrta izključeni. Kakor smo vže v uvodu tega spisa omenili, zahteva vže šolski zakon poskuševališče, ravno tako tudi vsak pravi pospeševalec kmetijstva.

Da ustreza poskuševališče svojemu namenu, mora se na dvoje ozirati. Prvič naj dejansko tolmači posamezne nauke poljedelstva zlasti torej obdelovanje zemlje, razno gnojitev, setev, gojitev in žetev kulturnih rastlin. Ni pa potrebno, da bi se poskusi delali z vsemi kmetijskimi rastlinami, ker bi potem moralo biti poskuševališče zelo veliko; omejijo naj se le na nekatere važnejše rastline, kakor so n. pr. krmne rastline. Po nekod imajo šole še tudi kako njivo, na kateri se lahko pokaže umno kmetijsko kolobarjenje. V drugem oziru naj se delajo poskusi z novimi vrstami kulturnih rastlin, sevé vedno le primerjajoče z vže udomačenimi. Na ta način se da prepričati prava vrednost kake pogosto preveč hvaljene vrste. Zlasti naj se pa učenci v poskuševališči osvedočijo, kakó se z umno gnojitvijo in skrbnim obdelovanjem zamore povzdigniti plodnost zemlje.

Kdo bi torej poskuševališču odrekal praktično važnost, ako se tú izključijo vsi strogo le znanstveni poskusi. Zares je možno, dá krivo shvatanje zadač poskuševališča ali površnost pri poskusih utegne najprej šolski vrt pri kmetu spraviti ob dobro ime. Ravno tako resnično je pa tudi, da zamorejo baš vestno in dobro zvršeni poskusi močno pospeševati kmetijstvo ter s tem neposredno povzdigniti šolsko vrtnarstvo sploh. Znano je, da je naš kmetovalec, kar se tiče kmetijstva, zelo konservativen, kar je sicer mnogokrat zanj dobro, kajti nezmislno in vihrasto novotarjenje je gotovo škodljivo. Vendar dandanes — v večni borbi za obstanek — ne kaže se vedno držati starega kopita, po katerem sta kmetovala oče in dedec. Kmečki stan se zmirom obremenjuje z novimi davki, katere vže komaj zmaguje. Gledati je torej kmetovalcu, da po razumnem kmetijstvu na isti pedi zemlje pridelava več in boljših pridelkov, ko se to zdaj godi. Le takó se bode povzdignil kmečki stan. In baš poskuševališče zamore kmetovalca napotiti na umnejšo obdelovanje polja. Kdo bi ga torej zametaval?

Pa tudi drugi predmeti ljudske šole dajo se učiti z ozirom na kmetijska dela v šolskem vrtu kakor gledé kmetijstva v obče.

V koliko pospešuje šolski vrt prirodopis, govorili smo vže na drugem mestu. Omeniti nam je prirodoslovja, katero se naslanja na nazorni pouk. Tú se bode ozirati na snovi in spojine, ki so v kmetijstvu važne, ter fizikalichen vpliv obdelovanja na kakovost zemlje.

Središče jezikoslovnega pouka je berilo. To naj bi podajalo mnogo več sestavkov o kmečkih razmerah in delih, njih namenu in koristi, njih izvršitvi in razvrstitvi itd. Tudi berilo naj bi služilo za življenje, ne samó za šolo. Imamo sicer „kmetijsko berilo“, katero je pa namenjeno le nadaljevalnim tečajem ljudskih šol. Šolski vrt daje gradiva dovolj za nazorni pouk; za spisje pa so primerne vaje: namen raznih del, lastna opazovanja, skušnje itd. O tem, ako šolskemu vrtu kaj damo ali odvzamemo, napravijo se lahko pravilni sestavki.

Pri računanju je vzgleda zajemati iz dejanskih, otrokom vidljivih razmer, torej iz kmetijstva in obrtništva. Kako lepo se da praktično računanje očitovati na vzgledih, ki so vzeti iz šolskega vrta. Tú se preračuni vrednost pridelkov; mera in uteži se na njih razlagajo. Vse, kar pride iz vrta, se meri in tehta; isti pridelki prenesejo se na večje parcele primerjaje s krajevnimi razmerami. Ustavlja se tržna cena in denarne vsote. Proračunajo se sploh razni dohodki in stroški o kmetijstvu ali šolskem vrtu. To je še važno zlasti za to, da se bodoči kmetovalec navadi najpriprostejšega knjigovodstva; kajti še le s svinčnikom v roki je zares napredujoč gospodar. — A tudi za geometrično oblikoslovje je šolski vrt pripravno vadišče. Tú se dolžine cenijo in merijo, posameznim potom, raznolikim gredam preračuni se površje.

V domovinoslovju začeti je s šolo in bližnjo okolico, torej s šolskim vrtom. Ako je dovolj prostora, napravi se v kakem kotičku lahko tudi relief občine ali celega okraja, kar zamore zdatno pospešiti domoznanstvo.

Premnogo torej lahko šolski vrt koristi kot občno učilo za mnogo predmetov ljudske šole, kakor nam je poštevek jemati veliko vzgojno nalogo njegovo. Da se pa dosežejo zaželjene naloge šolskega vrta, ima učitelj vestno delovati v zgoraj navedenem smislu; šolske oblastni je naj bi pa dovolile porabo nekaterih šolskih ur za delo ter podpirale revnejše šole s primernimi nagradami. Potem bode šolski vrt v korist šole in milega nam naroda.

O nadaljevalnem tečaju na Goriškem.

Svoječasno poročilo o letošnji deželni učiteljski konferenciji v Ljubljani mi je povod, da spregovorim o našem nadaljevalnem tečaju. Poročevalec o „ponavljalni šoli“ na Kranjskem, gosp. Gabršek, pravi namreč, da po drugih kronovinah so sicer tudi ponavljalne šole, a ker so drugače urejene, so tudi vspehi, ki se dosežejo, zdatno večji. Posebno se odlikuje Goriška, kjer so „ponavljalne šole“ uprav vzorne.

Najprej naj omenim, da na Goriškem nimamo „ponavljalnih šol“ niti po pomenu, niti po imenu. Pri nas imamo prave nadaljevalne tečaje po imenu in po pomenu. Nadaljevalni tečaj je najvišja stopinja ljudske šole. V nadaljevalni tečaj se praviloma sprejemajo učenci in učenke 7. in 8. šolskega leta, ako so šest let hodili v vsakdanjo šolo ter dovršili jo s povoljnim vspehom. Na tak način pridejo v nadaljevalni tečaj učenci blizu jednake zmožnosti in znanja. Izjemoma sprejemajo se v nadaljevalni tečaj tudi nad 14letni učenci in sicer taki, kateri so morali do 14. leta hoditi v vsakdanjo šolo, bodi-si da so stopili v vsakdanjo šolo v 7. ali 8. letu starosti, bodi-si, da niso do 12. leta dovršili vseh šest stopinj vsakdanje šole.

Učni načrti za Primorsko iz leta 1889. ločijo dvojne kmetijske nadaljevalne šole in sicer *a*) take, ki so združene z večrazrednimi ljudskimi šolami, in *b*) take, ki so združene z jednorazrednimi ljudskimi šolami.

Na kmetijskih nadalj. šolah prve vrste poučuje se po 1 uro učni jezik; po 4 ure računstvo, geometrija, risanje; po 1 uro zemljepis in zgodovina; po 2 uri prirodoznanstvo; po 6 ur kmetijstvo (gospodarstvo) in zakonoznanstvo.

Na kmetijsko-nadaljevalnih šolah druge vrste (na jedno- in dvorazrednicah) poučuje se 1—2 uri učni jezik, 1—2 uri računstvo, 1½—3 ure kmetijstvo.

Kmetijskih nadaljevalnih šol prve vrste je pri nas malo, ker imamo po slovenskem delu Goriškega le malo tri- in četverorazrednic. Le v Sežani, Komnu, Tolminu, Kobaridu in Bolci so četverorazrednice; v Kanalu, [Dornbergu, Šempasu, Cerknem pa trirazrednice; skupaj torej je 15 šol, kjer bi bile nadaljevalne šole prve vrste. Povož drugod so navadni nadaljevalni tečajji druge vrste — sploh pri nas udomačeni.

Obseg uka na kmetijskih nadaljevalnih šolah prve vrste je velik in raznovrsten:

1. Materinski — učni — jezik obsega spisovanje raznih pisem, potrebnih v življenju.
2. Računstvo obsega kmetijske in gospodarske račune z desetinskimi in navadnimi ulomki, omere in razmere in njih uporabo v regeldetriji in odstotne račune; — najpomembnejše resnice iz planimetrije z dotičnim geometričnim risanjem; početke načrtov; merjenje malih zemljišč z verigo in merilom in izračunanje površja ravnočrtnih podob in kroga.

3. Zgodovina, zemljepisje in zakonoznanstvo se omeji na Avstrijo in novi čas s posebnim ozirom na Primorje; državni zakon in občinski red.

4. Prirodoznanstvo obsega najvažnejše iz fizike, kemije, mineralogije, botanike, zoologije — z ozirom na kmetijstvo in gospodarstvo; posebej se obravnava o živinoreji, o rejji posameznih domačih živalij; o govedarstvu, konjarstvu, ovčarstvu, svinjarstvu, kuretninarstvu, bučelarstvu, svilarstvu, ribištvu; — o nalezljivih boleznih domačih živalij. Pouk o posameznih teh vrst se skrčuje ali razširja po krajevnih razmerah.

5. Posebno kmetovalstvo obsega nauk o zemlji: o rodovitnosti, zboljšanje, obdelovanje, gnojenje . . . zemlje. — Posebej se poučuje o pridelovanju posameznih rastlin, kakor žita, sočivja, obrtnijskih rastlin itd. o sadjarstvu, vinarstvu, kletarstvu, gozdarstvu in o gospodarstvu v ožjem pomenu besede. . . . Obseg za nadaljevalne tečaje druge vrste se po potrebi skrčuje. Učni načrti naši velevalo, da je treba za nadaljevalne tečaje (šole) prve in druge vrste napraviti — na podlagi omenjenega gradiva z ozirom na krajne potrebe — natančno učno osnovo za vsako šolo posebej ter jo predložiti e. kr. okrajnemu šolskemu svetu v potrjenje. — Mesto kmetijstva učé se deklice ženskih ročnih del. — Praktične vaje imajo dečki v šolskem vrtu.

Tako so urejene naše nadaljevalne šole, katere česti gospod Gabršek rekoč, da so uprav vzorne. Resnično, uprav vzorne bi bile, ako bi ne imele toliko zaprek in nedostatkov, ki ovirajo jih pravi vspeli. Te pa so pri nas, kakor menda drugod precej jednake: družinske razmere in potrebe. Roditelji komaj čakajo, da so otroci prosti vsakdanje šole, da jih pošljejo učé se raznega rokodelstva, ali da jim pomagajo pri domačih opravilih in neradi pošiljajo otroke svoje v nadaljevalne tečaje — češ šest let nam niso radi šole mogli doma pomagati pri delu in še zdaj, ko so odrasli, naj bi hodili v šolo?! Še težavnejše je z onimi, ki se učé rokodelstva: gospodarji jih le neradi pošiljajo v šolo radi materialnega dobička, ki jim ga učenci donajajo z delom ob času, ko bi morali biti v šoli. Pa tudi učence mami materialni dobiček — zaslužek nekoliko desetie na teden, — da tako radi ne hodijo v šolo, kakor bi bilo želeti.

Jedino ob nedeljah ni vzroka, ki bi zadrževal otroke hoditi v nadaljevalne tečaje. Pa tudi nedostatek, da mora učitelj še le po dokončani vsakdanji šoli poučevati (na nekaterih

dnevih v tednu) v nadaljevalnem tečaju, ne vpliva dobro na učni vspeh. Vše vsakdanja šola utruja učitelja, da je potreben počitka, a še bolj kratkega sprehoda na prostem, v čistem zraku; — v nadaljevalnem tečaju poučuje torej vže navadno utrujen. Kaj pa naj rečem o učiteljskih naših plačah? Učiteljstvo, ki je tako pičlo plačano, kakor na Goriškem, da ne more shajati z učiteljsko plačo, da je primorano iskati si postranskih zaslužkov — ako jih le dobiti more — ne more posvetiti vseh svojih močij jedino le šolstvu, ki tirja celega moža. Kadar se bode učiteljstvu dalo, kar mu gre po naravnej in državnej šolskej postavi, potem se bode lahko tirjalo od njega, da bodo šole naše res uprav vzorne — kakor so res uprav vzorni učni načrti naši!

—e—

Pririodopisni pouk v jednorazrednicah.

(Pišeta ravnatelj Henrik Schreiner in prof. J. Koprivnik.)

(Dalje.)

c) *Živali, ki so živele po leti po mlakah; prezimovanje.* Žabe, močeradi, belouška, povodni hrošči, povodne stenice, razne ličinke... Nobedne teh živali ni več videti po mlakah. Kam so zginile, zakaj so zginile? Hladno vreme jim ne ugaja, hrane je zmanjkalo, zategadel so živali ali pocrkale ali pa so se poskrile. Žabe so se zarile v blato na dnu mlake, ali pa so zapustile vodo in se skrile pod listje ali v rahljo prst. Tukaj spe zimsko spanje. Jednako žabam napravili so močeradi. Belouška je pobegnila z vode ter se splazila po krtovi ali kakšni drugi luknji globeje v zemljo, da prespi v varnem zavetji sovražno zimo. Povodni hrošči in povodne stenice počivajo v blatu na dnu mlake ali pa zunaj mlake pod kamenjem, listjem ali v mahu. Mnogo jih je tudi pocrkalo. Povodne ličinke leže na dnu mlake ali pa se drže kakšnega stebelca povodne rastline ter spé. Vsak prebivalec mlake prebije zimo na takšnih krajih in tako, kakor je za njega najboljše, jo prespi v varnem mu zavetji. Toplo pomladno solnce bo spanete spet oživilo ter jih zvabilo na mlako v veselo družbo. (Drugo berilo, šte. 93 str. 80).

d) *Rastlin, ki so po letu na mlakah in ob mlakah, promin rastlin.* To so: Trstje, rogoza, loč, šaši, povodna resa, nitkasti okraki, drobne alge.

Povodna resa, nitkasti okraki in druge, drobne alge se včasih po mlakah tako pomnožijo, da je voda od njih čisto zelena. Zdaj teh rastlin po mlakah ne zapazimo več. Pomladi so zrasle iz majhnih plodov, so obrodile same plodove in v jeseni so segnile. Vsi poznate pesji peteržilj, poznate mak, koleneec, pesje zeljišče (*Solanum nigrum*) ognjič (*Calendula offic.*). Vse te rastline so pomladi skalile iz drobnega semena, pribodle iz zemlje, rasle, cvele in obrodile plod. Potem pa so se posušile in začele prhnati. Bile so torej le jedno poletje. Znane so vam papeževa sveča, rudeči naprstec, divje korenje... Te rastline rastejo po dve leti; drugo leto dorastó, cvetó in obrodé sad. Tedaj pa usahnejo in začno prhnati. Obstale so dve leti.

Rastline, ki so rasle ob robu mlake, so se v jeseni tudi močno spremenile. Kako ravno so stale po leti, kako zelene so bile! Zdaj so suhe, sive ali rujave in polomljene. Njih nežni deli so segnili, stebela nad vodo prhné, deli stebel pa, ki so pod vodo, nekako oglené. Korenika ob mlakah rastočih rastlin pa ni usahnila, ostala je sveža in živa in bo prihodnjo pomlad pognala novih stebel. Tako bo delala več let. Slednjič pa se bo tudi ona postarala, bo usahnila ter pod vodo zoglenela. Rastline ob mlakah se ohranijo (živé) po več let. Stebla, ki so obrodila po leti plodove, v jeseni usahnejo in prominejo, a korenike ostanejo žive, prezimijo in poganjajo vsako pomlad vnovič. Kakor rastline ob

mlaki, delajo patonka, vratač, teloh, volčja jagoda, volčja črešnja i. dr. To so vstrajne zeljiščnice.

Grmovje (leščinje, glog, hudobika, krblika i. dr.) zraste iz semena in postaja večje in širje. Vsako jesen se (navadno) osiplje, pomladi pa spet požene, ozeleni, cvete ter obrodi sad. To se ponavlja mnogo let in grm postane star. Konečno pa se posuši in počasi sprhni.

Drevje (listovci in iglovei) nastane iz drobnega semena. Mlado drevesce rase in iz njega postane visoko in mogočno drevo. Nekatero drevje odbija po jesenih listje (listovci), drugo ostaja zeleno (iglovei razun mecesna). Vsako pomlad pa požene nove mladike, cvete in obrodi sad. To se ponavlja pri nekaterem drevju več 100 let (lipa, hrast). Naposled pa začne tudi naj mogočnejše drevo hirati in pojemati (votle lipe, hrasti, smreke). Jenemu življenju se bliža konec. Neko pomlad ne ozeleni več, kajti suho je. Kakor hitro pa se je posušilo, začne prhniti.

Kaj nam li neki kaže vse to razmišljanje o rastlinah? Da vsaka rastlina, živi (rase) določen čas, jedenkrat, večkrat ali mnogokrat sad obrodi, potem pa kot onemogla starka usabne in promine, t. j. začne ogleneti (pod vodo ali zemljo) gnjiti (ako je sočnata) ali prhniti (na zraku).

Z ozirom na starost, katera je odločena kakšni višji rastlini, imamo zeljiščnice jednoletnice (mak) dvoletnice (papeževa sveča) in vstrajne zeljiščnice (patonka) pa vztrajne lesnice (grmovje in drevje).

e) Zamrznene mlake, drsanje po ledu. Hladneje postaja, mraz pritisne, mlaka zamrzne, dobi ledeno skorjo. Sprva je tanka, dalje pa ko je mrzlo, debelejši postaja led, ker na površji (pod ledom) več in več vode zamrzne. Živali na dnu mlake sladko spé, korenike rastlin in mnogo semen mirno počiva pod ledom. Otroci se bližajo mlaki in skušajo drsati po gladki ledenici. Ne hodi prehitro na led, ker se ti lahko vdere! Pri drsanju pazi, da premočno ne padeš in se ne poškoduješ.

Pivovarji in medicarji shranjajo led v ledenice, da po leti ž njim pivo in med hladé, mesarji pa, da polagajo na-nj meso, ker drugače v vročem poletju rado zadubne in se pokvari. (Drugo berilo, šte. 130 str. 111).

Zima.

III. Gozd.

a) Gozd v zimski obleki: Po leti je bil gozd zelen, sredi jeseni pisan, v pozni jeseni je stalo mnogo drevja (listovci) golega, sedaj pa je gozd bel, kakor da je odet z belo preprogo. Sneg se je usedel drevju na veje in mu jih hudo tlači navzdol, mnogo jih celo polomi. Kako dobro, da ni listja na drevju, tedaj bi se bilo po vejah še več nakopičilo beleca in napravil bi še večjo škodo. Tudi grmovje ječi pod težkim snežnim bremenom. Poprej je stalo kvišku, zdaj ga pa tišči belec ob tla. Med drevjem je pokrita tudi zemlja z debelim snegom, a pod gostimi drevesi in košatim grmovjem je kôpno.

Krasen je gozd v svoji zimski obleki, kadar ga solnce obseva. Brežštevlna množica sneženih iglice se sveti in bleskeče v solénih žarkih, kakor biseri in demanti. Gozd torej tudi nekako oživi. Tu se splazi z vejice kepica, tam z veje cela plast snega in pada s šumom od veje do veje niže. Na tej veji ga spet nekaj obvisi, z one pa potegne padajoč sneg novo plast za seboj in se vsiplje s hrupom na zemljo. In vaje? Oproščene teškega bremena, vzdignejo in zravnajo se. Pa dolgo se zibljejo gori in doli, prej ko obstanejo na svojem pravem mestu. (Drugo berilo, šte. 99 str. 84, šte. 127 str. 109, šte. 130 str. 111.)

b) *Gozdne rastline sploh*: Drevje, grmovje, trava in druga zeljišča, praproti itd. (Glej „Gozd“, 3. šolsko leto.)

c) *Gozdne rastline po zimi*: Listno drevje in grmovje je zgubilo listje in stoji golo, le tam pa tu še visi kak suh list, tudi mecesen je odbil svoje nežne iglice. Drugo iglato drevje in brinjev grmič so ohranili zeleno obleko. Izmed plezajočih grmov je ostal bršljan zelen, istotako po tleh plazeči zimzelen. Vstrajnim zeljiščem so usahnila nadzemeljska stebila, a v zemlji zarite korenike prezimijo in bodo pomladi vnovič pognale. Ravno tako je pri gomoljnicah (kozja repa, petelinčki, mnoge kukavice) in čebuljnicah, (dremavka, norica, zlati klobuk) kojih gomolji oziroma čebulji pod zemljo prezimujejo, pomladi pa poganjajo. Jednoletne so se popolnoma posušile in se ne bodo več oživile, a mnogo semena od njih počiva v rahli prsti in čaka pomladi, da začne kaliti. (Drugo berilo, šte. 97 str. 83, šte. 101 str. 86.)

d) *Gozdne živali sploh*: Primeri „Gozdne živali“ 3. šolsko leto.

e) *Gozdne živali po zimi*: Mraz jih stiska, sneg nadleguje, hrana je navadno pičila, skrivajo se po podzemeljskih votlinah, po duplih pod grmovjem in po drugih zavarovanih krajih (srne, zajci, veverice, lisice, dihurji, kune, podlasice; divji petelin, črni petelin jerebica, podleščevce, kraljiček). V časih pridejo celo k ljudem na dom hrane iskat (zajci lisice, dihurji, kuna belica, jerebice). Da rev hude zime konec ni, dal je dobrotljivi stvarnik sezalkam gostejo dlako, pticam gošče perje. Mnogo gozdne živali spi v zavarovanih skrivališčih zimsko spanje (jež, jazbec, polh, kače, kučarji, močeradi, žabe, mnogi hrošči, čemerlji, ose in sršeni (matice), polži. Obilo ptic je pobegnilo iz gozdov in se preselilo k cestam (vrane), v trge in vasi (ščinkovec, strnadi, sinice, čopasti škerjančki). Še druge ptice letajo s kraja v kraj, hrane iskajoč (vrane, kalini, dleski, krivokljuni.) Spet druge ptice so se preselile v tople kraje (kukavica, grlica). Mnogo gozdnih živalij je početkom zime poginilo (metulji, čemerlji, ose in sršeni (delaveci in trotje), obilo hroščev, kobilice, kačji pastirji. (Drugo berilo, šte. 94 str. 80, šte. 95 str. 81, šte. 100 str. 85.)

(Dalje sledi.)

Betvica k slovenski terminologiji.

Da imamo, kar se tiče izrazoslovja, z ozirom na slovenščino še dovolj ledine orati, je vsakemu znano, ki je poskusil v slovenski besedi razmotrivati znanstvene pojme. Marsikaj se je v tem oziru res vže storilo. Velik napredek upamo, da bode vže dolgo obljubljeni in težko pričakovani slovensko-nemški slovar. Bog nam ga daj kmalu!

Tudi Janežič-Bartel-ov slovar nam mnogokrat pomaga v zadregi, če tudi nas kaj rad pusti na cedilu. Posebno, kar se tiče znanstvene določnosti, nam premmnogokrat slabo ustreže. Za „Dammerde“ n. pr. najdemo tam: črnica ali črna prst; pri besedi „Erde“ stoji: Dammerde = prst. „Humus“ je = prst ali črna prst. Tedaj je prst = črna prst = črnica = Humus = Dammerde. (Humuserde) = Erde + Humus, ne smemo oboje zaznamovati z istimi izrazi.

Jednake nedoločnosti in nedoslednosti nahajamo tudi pri celo navadnih pojmi, ki jih vsaki dan rabimo. To je posebno nam učiteljem zelo neprijetno, ker ovira pouk. Prva naloga vsaki znanosti je, da si strogo opredeli pojme in da ima za vsak pojem določen izraz! drugači ne pridemo nikoli do jasnosti in določnosti, brez katerih si znanosti misliti ne moremo.

Sicer pa nočem zapisati nedostatkov omenjenega slovarja gospodom na rovaš, ki so se zanj potrudili. Opredeljenje in določanje znanstvenih pojmov ni naloga jezikoslovčeva,

ampak to je delo strokovnjakov dotične znanstvene stroke. Znanosti je treba, terminologijo si bode napravila vsaka stroka sama za-se. A žalibog, znanstvenega delovanja je pri nas premalo, ker ni prilike in ni podbuje za to. Jediní slovenski zavod, ki bi mogel in moral za to skrbeti, noče razumeti te svoje naloge. Prosili smo za znanstveno-poučen časnik, pa nam ga nočejo dati.

Pa pustimo tarnauje, saj ne pomaga nič! — Namen tem kratkim vrsticam je ta-le: Vsak učitelj pride, rekel bi vsaki dan, v zadrego, potrebnjóč izraza za človeške in živalske ude ali okončine. Treba je teh izrazov pri nazornem nauku, pri prirodopisnem pouku in pri telovadbi. Navadno rabi se za obrsne človeške ude („Arm“) beseda „roka“ in za podtrebušne človeške ter za živalske ude sploh (Bein) izraz „noga“. Potem pa je spodnji del „roke“ tudi roka (Hand) in ravno tako je del „noge“ tudi noga (Fuß). Ta nedoločnost, pri kateri nikoli ne veš, je-li moraš misliti na celoto ali na del, je zelo zmotljiva. V Schmidt-ovi „Turnschule“ najdeš n. pr. povelje: „z nogo kolebati“. (Beinschwingen) in „kolebati z nogami“. (Fußwippen).

V naših slovarjih našel sem za „Arm“ (brachium) izraze: rama, rame (— na), roka, nadlahti (Oberarm); za „Bein“ nahajam: noga, stegno, gnjat, krak, bedro (Schenkel).

Erjavec piše (v somatologiji po Woldrich-u poslovenjeni) tako-le: „Človek ima dvojne ude ali okončine, namreč obrsne ude ali lehti in podtrebušne ali bedra“. . . . Na sprednjem udu razločamo zopet: pleče, gornje lehti, spodnje lehti in roko“. . . . „Na roki razločamo: zapestje, dlan in prste“. . . . „Zadnji ud ali bédro sestoji prav tako, kakor prednji iz četrilrh kosov, namreč: iz kolka, iz stegna, iz krače in noge“. . . . „Na nogi razločamo: nast, plesno in nožne prste“.

Mar ni Erjavec pogodil tukaj pravega, kakor navadno? Erjavcu smemo, kar se tiče prirodoslovne terminologije popolnoma zaupati. Pri sestavljanji terminologije imata opraviti strokovnjak in jezikoslovec. Erjavec bil je, kar se tako redkoma nahaja, oboje.

Kar se tiče Erjavčevih izrazov, mislim, da se nam ni treba nič pričkati. Njegovi izrazi so znanstveno določeni in tudi jezikoslovstvu nič ne vsiljujejo; kajti njegovi izrazi so vzeti iz narodnega govora in se popolnoma ujemajo, kar se tiče pomena in oblike, z izrazi drugih slavjanskih plemen. Samo izraz „lehti“ (brachium, Arm) skoval je ne mara Erjavec, kajti narod zares ne loči lehtij in roke, kakor tudi drugi narodi navadno ne. Priznati moramo, da je beseda dobro skovana. (Laket, lehêt je = „Ellbogen“ „Elle“. Miklosich, „Etymol. Wörterbuch“). Toda v enem oziru mi noče prav ugajati. „Lehti“ je po obliki množina in pomeni jedno okončino. Kako pa bódemo rekli obema okončinama? To bo na vsak način težavno. Kaj pa, ko bi namesto lehti rekali „laket“. Po Miklosich-u pomeni laket = Ellbogen und Elle. Laket pomeni tedaj isto, kar komolec, zraven pa tudi spodnji del sprednje okončine (Elle). Poslednji pomen sledi tudi iz tega, da je bil laket, kakor nemški „Elle“ mera dolgosti. Laket platna bilo je izprva toliko platna na dolgo, kolikor se ga okoli lakta ovije. Včasih pa so merili laket od roke do rame; torej je bil laket dolgost sprednje okončine. Zategadelj se mi nič ne zdi preveč prisiljeno, ako vzamemo besedo laket kar za sprednjo okončino. Za laket v drugem pomenu pa imamo besedo komolec.

Da znanost, ako je potrebno, nekoliko svojevoljno spremeni pomen besede ter da natančno opredeli pojme, katere z besedami zaznamuje, to ni nič nenavadnega. To nahajamo v vsakem jeziku. Sicer pa jaz nočem segati v področje jezikoslovcev. Meni se je zdelo samo potrebno, da se zjediniimo gledé teh potrebnih izrazov za te navadne pojme. Kdor ve bolje, pa naj pove!

Doneski k zgodovini naših šol.

Pise Ivan Strelec.

(Dalje.)

V ptujski okolici poslovali so sledeči učitelji:

Krepek Anton Franc 1730. Soproga Ana Marija, roj. Trunk porodila mu je 27. nov. 1730 sina Ferdinanda Engelberta.

Rajšp Andrej 1739 do 1746. Rojen pri Sv. Lenartu v Slov. goricah 1716. Zapisnik od leta 1742 pravi, da je bil takrat 26 let star, ter bil tretje leto tukaj. Poučuje otroke, če mu jih kedo pošlje. Od župljanov dobival je zbiroo in štolnino ter je stanoval v cerkvenici. V matičnih knjigah pri Sv. Ožbaltu imenuje se od 27. avgusta 1739 do 20. sept. 1743, ko mu je soproga Urša Bernekarica rodila več otrok.

Ganster Janez Miha 1746 do 1751. Žena Liza rodila mu je 5. marea 1747 hčerko Marijo Ano. Od tod je šel na Hajdino, kjer mu je bil 15. julija 1851 rojen sin Jakob. Iz Hajdine odšel je v Ormož, kjer se imenuje leta 1756.

Robenedl Janez Jurij 1751 do 1756. Podpisan je 15. junija 1753 kot „aedituus“ pri Sv. Ožbaltu v poročni knjigi, ko je bil starašina.

Markovič Andrej 1756 do 1767. Bil je prej „aedituus“ pri Sv. Marjeti, ter bil najbrž brat tamošnjega učitelja in cerkvenika Markovič Simona. Dne 18. oktobra 1762 vzela si je v zakon Marijo Babič, kuharico v župniji.

Krejač Jurij 1767 do 1789. Rojen pri Sv. Kupertu v Slov. goricah 1748. Zapisnik od leta 1773 pravi, da je poučeval 24. avgusta 12 otrok. V matičnih knjigah imenuje se od 12. marea 1773 do 6. junija 1789, ko mu je žena Ana, roj. Radeci rodila več otrok. Umrli je za legarjem dne 2. junija 1809.

Leta 1789. bila je župnija Sv. Ožbalta razpuščena in ž njo vred menda tudi šola, dokler se ni leta 1790 zopet začela, ko se je z mestno nemško združila. Od leta 1790 do 1852 službovali so na združenem nemški šoli sledeči podučitelji Slovenci, ali vsaj slovensčine zmožni:

Hole Matija Jožef 1795 do 1806. Bil je leta 1795 kot pomožni učitelj sprejet. Dne 23. maja 1802 bil je kot „bürgerlicher Schullehrer“ s soprogo Ano boter.

Klojučnik Martin 1801. Podpisal se je 13. januarja 1801 v krstno knjigo kot „Schulmeister bei St. Peter und Paul“.

ko je bil boter. Do novembra 1774 bil je „ludimagister“ na Hajdini, od 1782 do 1796 pa „Schulmeister“ pri Sv. Barbari v Halozah. Umrli je kot cerkvenik pri Sv. Marjeti pod Ptujem v Gorišnicah števil. 3, dne 17. avgusta 1804, star 58 let.

Dominkuš Blaž 1808 do 1810. Rojen v Frankoveih pri Ormoži 1787, učitelj postal 1806. Leta 1810. odšel je meseca maja kot provizorični učitelj k Sv. Marku, kjer je bil 7. februarija 1811 stalno nameščen. Tamkaj služboval je do leta 1816. Od 1816 do 1819 živel je v Ptuji na svojem posestvu, leta 1819 šel je za učitelja k Sv. Križu pri Ljutomeru, kjer je leta 1846 umrl.

Knechtl Jakob 1810 do 1811. Rojen v Vurbergu 1788, učitelj postal 1808. Šel iz Ptuja kot učitelj k Sv. Duhu v Halozah, kjer je služboval 1811 do 1821; potem je bil učitelj pri Sv. Lovrenci na drav. polji 1821 do 1836, kjer je umrl za vnetjem pluć 25. marea 1836.

Rheinitsch Janez 1811 do 1814. Rojen 1792, učitelj postal 2. avgusta 1810. Služboval kot podučitelj v Rušah 1810, pri Sv. Vidu pri Ptuji 1811 (pol leta), od koder je prišel 15. novembra 1811 v Ptuj. Kam je od tod šel, do sedaj ni znano.

Kostevšek Jožef 1814 do 1836. Umrli je tukaj 21. febr. 1836, star 47 let, ter bil pokopan pri Sv. Ožbaltu, kjer ima lep nagroben napis.

Ferlič Franc 1836. Bil je provizor pri Sv. Duhu na Stari gori 1829, te: umrl v Ptuji leta 1836.

Dolmač Andrej 1836 do 1840. Rojen v Ormoži 30. novembra 1813, učitelj postal 3. novembra 1830. Služboval je kot podučitelj: pri Sv. Barbari v Halozah od 3. nov. 1830 do 30. avgusta 1831; v Ljutomeru od 15. sept. 1831 do 25. sept. 1832; pri Veliki nedelji od 8. okt. 1832 do 11. sept. 1833; v Ljutomeru od 12. sept. 1833 do 11. okt. 1836; v Ptuji od 12. okt. 1836 do 5. novembra 1840. Kot učitelj: pri Mali nedelji od 6. nov. 1840 do 3. febr. 1842; pri Sv. Lenartu pri Vel. nedelji od 4. febr. 1842 do 1. nov. 1844, ko je stopil iz službe in postal orgljav v Ptuji (od 15. nov. 1844 do 15. sept. 1848.) Pozneje zopet učitelj: pri Sv. Martinu pri Vurbergu od 16. sept. 1848 do 1865; v Središči od 1865 do 1872; v Dornavi od 1. sept. 1872 do 1877; pri

Svetinjah od 1877 do 1879, ko je stopil v pokoj ter meseca novembra 1879 v Ptuj umrl.

Schweigl Karl 1840, 1852 do 1888. Rojen pri Sv. Križu pri Ljut. 26. marcija 1816, učitelj postal 21. sept. 1834, v Ptuj prišel 1. nov. 1840, kjer je postal 4. avg. 1852 učitelj na samostojni slovenski šoli, na kateri je kot nadučitelj služboval do

30. sept. 1888, ko je stopil v pokoj. Dne 14. febr. 1889 bil je odlikovan z zlatim križcem za zasluge.

Kavkler Ivan službuje od 1. oktobra 1888. Rojen v Laporji 23. decembra 1854, učitelj postal 15. okt. 1879. Na tej šoli kot učitelj služboval od 1883 do 1889, 1889. leta pa je postal nadučitelj.

(Dalje sledi.)

Slovstvo.

Novosti.

„Matica Slovenska“ razposlala je ravnokar svoje letošnje tri knjige, in sicer: 1. Zabavne knjižnice VI. zvezek Pegam in Lambergar, povesti spisal dr. Fr. D. 2. Zgodovina Novega mesta, sestavil Ivan Vrhovec, c. kr. profesor. 3. Letopis Matice slovenske za leto 1891.; uredil Anton Bartel. Obširnejšo oceno si pridržujemo.

Tudi „Družbe sv. Mohora“ knjige so pred kratkim izšle. — Vsak družnik dobil je letos šestero knjig, namreč: 1. Zivljenje Marije in sv. Jožefa, X. snopič, spisal J. Volčič. 2. Molitvenik: Gospod, teči mi pomagat! spisal J. Pavlič. 3. Občna zgodovina, XV. snopič, J. Staré. 4. Fizika ali nauk o prirodi, II. knjiga. (O kemiji) spisal Henr. Schreiner. 5. Slovenske večernice 45. zvezek in 6. Koledar za leto 1892. Tudi o teh knjigah hočemo o priliki natančneje spregovoriti.

V društveni tiskarni Dragotina Hribar-ja

zagledal je beli dan nov „Narodni koledar za leto 1892.“, ki ima dobro vsebino, nekaj lepih podob in in je vkljub lepi opravi jako po ceni. Stane namreč samo 45 kr.

V založbi Karla Jansky-ja v Taboru na Českem izšle so nadaljne „Nastenske zoologične podobe“ namreč št. 61—70. Podobe so prav lepe in pripravne, se lahko obesijo na steno, ter snažijo z gobo v vodo namočeno; imena živalij prilepljena so na drugi strani v jeziki vseh avstrijskih narodov. Posebno pa se priporočajo po izredno nizki ceni. Pet podob, katerih si sme vsak po svoj volji in potrebi izbirati, stane samo 2 gld. 50 kr., a posamezna tabla 60 kr., za v barvah tiskane podobe v velikosti 64×90cm gotovo cena, kakor ne more biti nižja. Pričakujemo torej od slovenskega učiteljstva, da prav izdatno podpira podvzetnega českega založnika, da ne bo trpel škode ampak da bo mogel nadaljevati izdajanje teh izvrstnih učnih pripomočkov, ki naj ne manjkajo v nobedni šoli.

Društveni vestnik.

Iz ptujskega okraja. Glavni zbor našega učiteljskega društva vršil se je v četrtek 3. decembra v Ptuj; navzočih je bilo 24 članov. Zborovanje je pričel g. načelnik Robič, pozdravljaje mnogobrojno došle člane, osobito pa gosp. učitelja Klanjšček-a v Cirkovical, kateri je na novo društvu pristopil. Načelnik pred vsem omeni, da je danes rojstni dan slovenskega pesnika-velikana dr. Franca Prešern-a, katerega naj bi slovenski učitelji vedno bolj spoznavali. Slava njegovemu imenu! — Na dalje se spominja umrlega nadučitelja pri sv. Andraži v slov. gor., gosp. Franca Zadrave-a, katerega nam je nemila smrt pobrala 20. novembra, še komaj 29 let starega. Blag mu spomin v srcih njegovih sotovarišev! Zborovalci v znak sožalja vstanejo. — Spominja se tudi bivšega nadučitelja v Cirkovical, zdaj v Mariboru v pokoji živečega sotovariša gosp. Weingerl-a, kateri 11. t. m. obhaja zdrav in čvrst na duši in telesu

svojeega življenja 80-letnico. Bil je vnet član našega društva od časa, kar je bilo ustanovljeno, svojim sotovarišem pa vzor neumorne delavnosti na težavnem šolskem polji. Zbor sklene jednoglasno, da mnogozasluženega sotovariša povodom njegove osemdesetletnice z brzojavno čestitko pozdravi.

Dnevni red smo potem tako-le rešili:

I. Zapisnik zborovanja dne 5. novembra se prečita in odobri.

II. Gosp. učitelj Herič je razpravljaj o dandanašnjem slovniškem pouku ter govoril o stavku sploh in o osebkju posebej. Nadaljevanje tega zanimivega govora sledi.

III. a) Načelnik je poročal o delovanji društva v 23. društvenem letu; narisal nam je društveno gibanje v glavnih potezah, ker so vse druge stvari objavljene v letošnjem „Popotnik-u“. Imeli smo osem

zborovanj z 10 pedagoškim govori, torej je letos poskočilo število za dve zborovanji in za pet govorov, kar je za naše društvo veselo znamenje, ker pedagoške razprave so življenska moč v dosegu društvenega smotra. Društvo šteje 36 pravih, 3 podporne in 5 častnih udov. Načelnik upa, da, ako ne poprej, vendar čez dve leti, ko bo naše društvo slovesno obhajalo svojo petindvajsetletnico, bo tukaj v tem društvu bivalo vse učitelstvo ptujškega šolskega okraja pod jedno streho, vse jednomyšleče za jeden vzvišen smoter: za našo vzajemno duševno izobraževanje in za pospeševanje vseh šolo in učiteljski stan zadevajajočih koristi in prid naše slovenske mladine in naše mile domovine. (Zivahno odobravanje). Ko se še načelnik hvaležno spominja tistih rodoljubov, ki so vzorno pospeševali naše društvene svrhe s tem, da so nam omogočili nakupovanje slovenskih klasikov za društveno knjižnico, sklene svojo poročilo z željo: naj bi naše društvo tudi v prihodnje delovalo po vzvišenem geslu našega dobrotnega cesarja, kateremu smo o priliki njegovega včeraj dovršenega 43. vladarskega leta navdušeno zaklicali trikratni „Živio“ in „Slava“!

b) Blagajnik gospod Zopf poroča o denarnem stanju društva: Dohodkov je imelo društvo 31 gl. 93 kr., stroškov 28 gl. 25 kr., torej gotovine 3 gl. 68 kr., katera se bo porabila za vezanje društvenih knjig. Slomšek-ova nagrada znesla 123 gl.

c) Knjižničar gospod Zupančič poroča, da ima društvo 265 knjig, torej za 19 več od lani; med temi 19 se nahajajo Jurčič-evi zbrani spisi, Gregorčičeve poezije, Kraševski „Koča za vasjo“, Samotar „Drobitz“, Bedenek „Od pluga do krone“, knjige „Slov. Matice“ in pevski zbori „Glasbene Matice“. Vsa poročila se odobrijo.

IV. Pred volitvijo novega odbora se načelnik zahvali vsem društvenikom, poročevalcem in odbornikom za njih delovanje in žrtvovalnost v društvu in odboru ter prosi, da bi mesto njega izbrali drugega načelnika; priporoča nam tiste gospode, kateri še do sedaj tega bremena niso nosili, a gospod Žiber je nasvetoval, naj se dosedajni odbor zopet izvoli in tako se je večinoma tudi zgodilo. Izvoljeni so bili gg.: Robič (načelnik, 23 glasov), Kavkler (namestnik, 19 glasov), vsi drugi „per acclamationem“ in sicer gg. Vrunker in Lovrec (zapisnikarja), Zopf (denarničar), Zupančič (knjižničar), Farkaš, Hren in Žiber (odborniki). Načelnik Robič, zahvaljujoč se za zopetno jednoglasno zaupanje, konstatuje, da ga vodi zmerom le prizadevanje za povzdigo društva v občnem spoštovanju, treba je le, da čestiti člani društvena zborovanja redno obiskujejo in se za pedagoške razprave in učne poskuse vže naprej oglašajo. Nadejaje se, da bo v tem oziru navdušeni pri učiteljih v novem društvenem letu nekoliko večje, prevzame zopet predsedniški posel. (Občno odobravanje).

V. Načelnik določi prihodnje zborovanje na 3. dan maredija 1892. S tem je bil glavni zbor zaključen. Bog nam daj vsem vkup prav srečno veselo novo leto!

Sv. Jurij ob Ščavnici. Ljutomersko učiteljsko društvo imelo je 12. novembra t. l. svoje glavno zborovanje pri Sv. Križu na murskem polji. Ko se je zapisnik prečital, poročal je tajnik o društvenem gibanju tekočega leta. Iz njegovega poročila povzamemo, da je društvo v tekočem letu petkrat zborovalo. Začetkom imelo je 19 udov, v teku leta pristopilo je 7 udov iz gornjeradganskega okraja, tako da jih ima sedaj 26 udov. Naročeno je bilo društvo na sledeče časopise: „Popotnik“, „Učit. Tovarš“, „Vrtec“, „Kmetovalec“, „Schule und Haus“ in „Lehrmittelmagazin“.

Pri določitvi časopisov za prihodnje leto predlaga gospod Strelec, naj se „Lehrmittelmagazin“ opusti, ter da naj pristopi društvo raje k pedagoškemu društvu v Krškem, kar se je sprejelo. Sploh bi gg. tovariše opozorili na to društvo, ki pošilja svojim udom za 1 gl. letnine vsako leto lep „Pedagoški letnik“. Škoda, da ga tako malo podpiramo.

Iz poročila blagajnikovega povzamemo, da je imelo društvo 18 gl. dohodkov in toliko stroškov.

Zatem razjasnil nam je gospod predsednik gmotni položaj z ozirom na izdavanje letnega poročila, o katerem se je kritika v obče prav povoljno izrazila. (Mimogrede bodi povedano, da bi bili kritiku gosp. K. jako hvaležni, ako bi nam povedal vir, kje naj iščemo podatkov glede na značaj učiteljev od sv. Jurija od leta 1719—1835; nam še do sedaj niti imena od njih niso znana bila.) Tiskarna je z računom zelo poskočila, tako da bodemo morali vedno pobirati, ako bodemo hoteli cele stroške plačati, ki znašajo za 4000 iztisov čez 200 gl.

Potem sledila je volitev novega odbora. Z vsklikom bil je izbran zopet stari odbor: gospod Ivan Kryl predsednikom, gospod Jožef Horvat namestnikom, gospod Franc Zacherl tajnikom, gospod Janko Karba blagajnikom in gospod Ivan Strelec poročevalcem. Določi se potem, da bo prihodnje zborovanje v spomladi in sicer pri Sv. Juriji ob Ščavnici, ter da prevzame poročevalec neko predavanje, katero bo še pravočasno naznanil. Potem se zborovanje sklene. Stanimir.

Iz Ljubljane. Dne 7. dec. t. l. je imel odbor „Slov. učit. društva v Ljubljani“ svojo šesto sejo. Po predsednikovem ogovoru in tajnikovem poročilu se je začel razgovor, kako naj naše društvo slavnost Komenskega praznuje. Stavilo se je mnogo različnih predlogov, na kar je odbor naslednje sklenil.

a) Velikonočni torek zvečer naj se napravi koncert in k prijaznemu sodelovanju naj se naprosi

„Glasbena Matica“. Nadalje bi sodelovala tudi vojaška godba. Začetek bi bil slavnostni govor, katerega nam je vže obljubil blag. gospod prof. Fr. Levec.

b) Ako nam „Glasbena Matica“ svojo pomoč odreče, naj naš odbor vse gg. tovariše-pevce in gspdc. pevke k sodelovanju povabi. Če se jih bude zadostno število oglasilo, naj se tudi napravi koncert.

c) Ako pa ne bi bilo ne prvo, ne drugo močče, napravil se bude slavnostni večer s slavnostnim govorom, petjem in vojaško godbo.

Maribor. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico ima dne 14. januarija 1892 ob desetih do-

poludne v poslojji c. kr. učiteljska v Mariboru svoje glavno zborovanje. Vspored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Kako naj društvo proslavlja 300letnico J. A. Komenskega? — 3. Poročilo odborovo o društvenem delovanju v preteklem letu. 4. Volitev novega odbora. 5. Nasveti. — K obilni vdeležbi vabi vljudno Odbor.

Sv. Trojica v Slov. goricah. Dne 6. januarija 1892, ob 11. uri dopoludne, zboruje Št. Lenartsko učiteljsko društvo pri Sv. Trojici v Slov. goricah. K obilni vdeležbi vljudno vabi

načelnik.

Dopisi in druge vesti.

Ptuj. („Slov. pevsko društvo“ v Ptuj.) Velecenjenim odbornikom, poverjenikom in vsem prijateljem „Slov. pevska društva“ v Ptuj naznanja se tem potom vsopred prihodnje redne odborove seje dne 6. januarija 1892 ob 3. uri popoldne v Narodnem domu na Ptuj z vljudno prošnjo, naj počaste, vzlasti vnanji odborniki sejo radi važnega predmeta, ki bude na dnevnem redu, osobno, ali pa naj razodenejo svoja mnenja želje, nasvete o tej stvari pismeno vsaj do 3. januarija 1892 predsedništvu. Vsak nasvet nam bude ljub posebno pa nasveti naših prijateljev in vsečakov. Vspored: 1. Zapisnik zadnje seje. 2. Dopisi. 3. Določi se kraj in čas prihodnjemu koncertu. 4. Razni nasveti in slučajnosti.

Dragotin Zupanc, tajnik.

Kranjsko, sredi decembra 1891. leta — Dolgo sem molčal, kaj ne? Pravijo, da je časi molčati bolje, nego pa govoriti. Tega načela držal sem se v tem letu tudi jaz. Pa nikarte misliti, č. g. urednik, da sem omolknil za vselej. Kaj še! V bodoče hočem se vže zopet oglasiti ter nadomestiti, kar sem zamudil v letu preteklem. Naša Kranjska je čudotvorna v vsakem obziru; greh bi bil toraj ko bi jo zamenjali ter — vsaj časi — ne motrivali tudi nje šolskih in učiteljskih razmer. Hočemo pa to storiti odslej v nekaj drugačnej obliki ko doslej. Nameravamo pisati v prihodnje za Vaš list — ako Vam po vseči*) — „Liste s Kranjskega“ v feljtonskem načinu ter Vam v njih razpravljati vse najvažneje zanimivosti šolskega in učiteljskega življenja in kretanja kranjskega. Zakaj bi ravno gospod Sibirčan sam moral reprezentovati ta slog! Poskusimo še mi! Gradiva nam ne bude manjkalo! — Vemo sicer, da kraljuje v naši belej metropoli strog „areopag“, pa to nič ne dé. Tega mnenja je sigurno tudi gospod kolega Sibirčan; on kot spreten

in vsestranski „sportsman“ zadel je vže parkrat prav mojstersko v črno tarčo, a zato se vendar krepko živi in uma svojega oster meč spretno viliti. Prepričani smo, da bodemo časi podali gospodu Sibirčanu kak „sujet“ za njega razmotrivanja; to tembolj, ker vemo, da je velik prijatelj narave in nje proizvodov. Naša Kranjska pa vže davnej sluje radi svojih naravnih čudežev; ima pa tudi mnogo „specialitét“; posebno se odlikujejo med temi — kar se dostaje na našega stanú — razne „metamorfoze“, ki učitelje ob periferiji naše domovine kaj oblastno gledajo, češ, mi smo mi“. — Pa le počasi, vsaj Vas poznamo! Kaj ne gospod Sibirčan? Nađejam se, da se bova razumela! V to ime torej: Na veselo delo v novem letu 1892! Bruno.

Iz Slovenjgradca, 26. novembra. (Simon Mahorič †). V najlepši dobi svojega življenja, komaj 32 let star, umrl je dne 22. novembra t. l. gospod Simon Mahorič, pomožni učitelj v Slovenjgradci.

Porodil se je 1859. leta pri sv. Urbanu blizu Ptuja. Šolal se je v Ptuj, Mariboru, Celji in Celovci. Po dovršenih latinskih šolah se ni mogel nikamor obrniti; poskušal je to in ono, a kaj početi, ker ni imel od nikogar prave pomoči.

Med drugim bil je tudi v Gradci na nekem privatnem gimnazijskem zavodu za pomožnega učitelja. Tu se mu je vnelo srce do mladine in odločil se je postati učitelj. Dobil je 1887. leta pomožno učiteljsko mesto na četirirazredni ljudski šoli v Slovenjgradci, kjer je ostal do svoje prerane smrti. Celó življenje mu je bila osoda nemila, čeravno je bil blagi Šimen vreden, da bi se mu bilo boljše godilo, a kaj — ker mu je, kakor poje pesnik, „sreče dar bila klofuta“.

Vsled vednega pomanjkanja v prejšnjih letih ni bil trdnega zdravja. Oklenil pa se je bil vendar vestno svojega izbranega si stanú. Pridno je de-

*) Vselej drago!

Uredn.

loval v šoli, vsako leto je bil sposobnejši in spretnejši v svojem poklici, kar mu je gospod šolski nadzornik vedno rad priznaval. Pridobil si je bil srca svojih učencev, pa tudi tovariši in meščani so ga zбоk njegovega blagega in mirnega značaja jako radi imeli. Za učiteljske izpite se je pripravljал privatno in, da bi se bolje seznanil z metodo ljudsko-šolskega pouka, je jedenkratne počitnice hospitaliral na c. kr. mariborski vadnici.

Zaradi njegovih predstuidij ga je slavna šolska oblast oprostila zrelostnega izpita, in letos je dobil od vis. ministerstva dovoljenje, da sme delati izpit učiteljske sposobnosti.

A dotično pismo ga je našlo tako rekoč vže na smrtni postelji. Ko mu je c. kr. šolski nadzornik gospod J. Trobej osobno prinesel to vest, se je pokojnik samega veselja razjokal rekoč, da bo kmalu ozdravel in se k izpitu podal, a potem pa v šoli z vsemi močmi deloval v prid in blagor mladine. Človek obrača, Bog pa obrne! Bolan je bil na pljučah in sapniku; tuberkulozna bolehnost, ki mu je vže dalj časa izpodkopavala življenje, ga je spravila v prerani grob. Kake četiri tedne bil je le v postelji ter mnogo trpel, dokler ga ni „prijazna smrt peljala iz bolečine mesta, tje, kjer se znebi človek vsake teže“.

Med tem časom pa je poklical pokojnik gosp. duhovnika dvakrat k sebi ter s tem pokazal svoje verno, Bogu udano srce.

24. novembra smo spremili njegove posvetne ostanke k večnemu počitku.

Pogreb je bil sijajen; mnogo krasnih vencev je dičilo rakev — nosili pa so jih tudi učenci in pogrebeci — spremljalo ga 5 duhovnikov, med njimi prijatelj in tovariš mu iz šolskih let. Šolska mladina je pričela dolgi sprevod, kojega so se vdeležili c. kr. gg. uradniki, zastopniki učiteljstva z gosp. šolskim nadzornikom ter velika množica meščanov. Pod vodstvom gospoda šolskega nadzornika so mu zapeli slovenjgraški pevci nagrobnico, katera je izvabila mnogo solz na grob nepozabljivega nam tovariša. Blag mu spomin! V.

(Na Dunaji) pride v občinskem odboru v kratkem na vrsto tudi regulacija učiteljskih plač. Poročal bode mestni svetovalec dr. Vogler, a baje nič kaj ugodno za učiteljstvo, kateremu hočejo plače prej zmanjšati kakor zvišati. Učiteljstvo se je torej jelo splošno gibati in se pod vodstvom učitelja Schopf-a odločno brani pretečega znižanja plač. Bog daj, da bi tudi kaj pomagalo!

(Sleški deželni šolski svet) je porabil subvencijo 7000 gld., katero je dež. zbor dovolil, v to, da je nekaj šol te kronovine uvrstil iz 3. v 2. plačilni razred. Da bi ta čin dež. zbora in dež. šolskega sveta šileškega posnemale tudi dotične korporacije na Slovenskem!

Raznoternosti.

[I. Bolgarska razstava.] Tudi Bolgarija se pripravlja za deželno razstavo, ki ima biti 1892 l. v Plovdivu. Stavijo se vže paviljoni in delajo občne priprave. V razstavi bodo zastopane tudi šole vseh vrst.

[Protі oslovskemu kašlju] priporočajo

„Mediz. Blätter“ zelo priprosto sredstvo. 10 delov Thymian-a naj se prekuha v 90 delih vode ter se zmeša potem s 50 deli slesove odkuhe (Eibisch-absud) in 30 deli strdi. Na to neškodljivo in vendar lečilno domače sredstvo naj bi v slučajih zlasti učitelji stariše opozarjali.

Razpisi natečajev.

Št. 1308.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazrednici v Selah poleg Ptuja se popolni podučiteljsko mesto z prostim stanovanjem in z dohodki IV. plač. razreda definitivno ali tudi začasno.

Prosilci in prosilke, slovenskega in nemškega jezika večči, naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani, do 16. januarija 1892 pri krajnem šolskem svetu v Selah, pošta Ptuj.

Okr. šolski svet Ptuj, 15. decembra 1891.

Predsednik: Scherer s. r.

Naznanilo.

Pri upravnishtvu „Popotnika“ v Mariborn, ali v tiskarni sv. Cirila, Koroške ulice št. 5, se dobivajo nastopne knjige:

Napake pri vzgoji otrok v zveržosteznem vrtu.

Kratek in umeren navod, kako ravnati, da se ti otroci razvadijo in spridijo.

Poleg nemškega „Der Irrgarten der Erziehung“

Slovenscem priredil

Fr. S. Jamšek,

šolski ravnatelj v Reichenburgu.

Cena 40 kr., po pošti 45 kr.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk

Prevel, uvod in komentar

spisal

Franco Brežnik,

c. kr. profesor v Rudolfovem.

Cena 60 kr., po pošti 5 kr. več.

Popotnikov koledar

za slovenske učitelje

1892

izdal in uredil **M. J. Nerat**, naduč. in ured. „Popotnikov“,
je dotiskan ter se prične te dni razpošiljati vsem, ki so se vže nanj naročili.

Nadaljna naročila na „Popotnikov koledar 1892“ pa sprejema založnik in tiskar **Dragotin Hribar** (Društvena tiskarna) v Celji. Naroča se najbolje s pošto nakaznico.

„Popotnikov koledar za slovenske učitelje 1892“ stoji komad:

navadne vezi	fl. 1.25	v usnje vezan z zaklopnico	fl. 1.45
„ „ z zlatim obrezkom	fl. 1.40	„ „ „ „ „ in zlat. obrezk. fl. 1.60	

Upravništvo „Pop. koledarja za slov. učitelje 1892“.

Vabilo k naročbi za 1892. leto.

Z današnjo številko završuje „Popotnik“ svoj XII. letnik. Ne dostaje nam, soditi v kolikej meri je izpolnil, kar je v prvi letošnji številki obljubil, a tega smo si svesti, da smo v izvrševanju svoje težke naloge zastavljevali vse svoje moči. V težavnem našem delovanju so nas požrtvovalno podpirali v prvi vrsti vrli in marljivi naši sotrudniki, kojih število se vedno množi, kar je gotovo veselo znamenje. Poslavljaljoč se od njih v starem letu zahvalimo jih prav iskreno na njihovem trudu ter jih prelepo prosimo, da nam ostanejo verni duševni podporniki tudi v bodoče. Naj pa nam zvesti ostanejo tudi gmotni podporniki — predplačniki. K prospevanju podjetja je izdatna gmotna podpora neobhodno potrebna! Naj toraj gleda vsak učitelj in vsaka učiteljica, ki je član „Zaveze“, da po svojej moči donasa svoj prispevek v procvit Zaveznega glasila. Naj dela na to, da se število naročnikov vsaj podvoji, vsak odbiratelj pa bodi tudi — točen predplačnik! Tako se bode srčna želja, katero goji obče slovensko učiteljstvo, namreč želja do razširjanja oziroma večkratnega izdavanja našega glasila sigurno uresničila: v čast našega stanú in milega nam naroda!

Kakor dosihdob bode „Popotnik“ tudi v novem letu izhajal vsaki **10. in 25. dan** v meseci v sedanji obliki in po dosedanji ceni.

Naročati je list pri „Upravništvu v Mariboru“ (a ne več pri „Zavezi“ v Krškem. Radi jednostavnosti v upravi smo namreč primorani izročiti vso upravništvo posebnim zanesljivim rokam na mestu tiskarne), kamor je pošiljati tudi naročnina, reklamacije, naznanila, itd.

Naročnina se najbolje pošilja po vložnih listkih e. kr. poštne hranilnice, katere p. n. odbiratelji najdejo v današnji številki, da se jih blage volje poslužujejo.

Na veselo in plodonosno delovanje v novem letu 1892.

Uredništvo.

Za lastništvo in upravo:
„Zaveza slov. učiteljskih društev.“

Vsebina. I. O nalogi šolskega vrta. (Za nagrado.) (Konec.) — II. O nadaljevalnem tečaju na Goriškem. (—e—) — III. Priradpisni pouk v jednorazrednicah. (XXVI.) (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — IV. Betrica o slovenski terminologiji. (—e—) — V. Doneski k zgodovini naših šol. (V.) (Ivan Strelec.) — VI. Slovstvo. (Novosti.) — VII. Društveni vestnik. — VIII. Dopisi in druge vesti. — Raznoternosti. — IX. Natečaji in naznanila. X. Vabilo k naročbi za 1892. leto.

Lastnik in založnik: „Zaveza“

Tisk. tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. J. Otorepec.)